

KARÁCSONY HAVÁBAN

Rilke prózakötetében lapozgatok. Az egyik levélrészlet megdermeszt. Újra olvasom – lelkem kábasága csak erősödik. Emile Verhaeren a címzett. „Vajon ki ez, igen – másképp most nem tudom kifejezni, kicsoda is ez a Krisztus, aki mindenbe beleártja magát. – Aki mit sem tudott rólunk, sem a munkánkról, sem a bajainkról s örömről sem, ahogy ma dolgozunk, küszködünk és kedvünk töltjük – és aki, úgy látszik, mégis újra és újra az első helyet követeli magának életünkben. Vagy ezt csak úgy a szájába adják? Mit akar tőlünk? Segíteni rajtunk, mondják. Igen; de a közelünkben furcsán tanácsstalanná válik. Annyira más viszonyok között élt. Avagy a körülmények csakugyan nem fontosak, s ha belépne ide, hozzám, a szobámba vagy oda, a gyárba, tüstént másként, jól lenne minden? Nagyot dobbanna a szívem, s úgyszólván más műszakban lüktetne fel, mindig öfelé, tovább? Érzésem azt súgja: ő sem jöhet hozzánk. Semmi értelme sem volna. A mi világunk nemcsak külsőre más – nem nyit neki bejáratot. Ő nem világlana át a vásárolt készruhán, ez nem igaz, nem világlana át. Nem véletlen, hogy varratlan köntösben jár, s én azt hiszem: annak a fénynek a magva, amely éjt s napot átsugárzóvá tette őt, réges-rég felbomlott már, s másként osztódott szét. De hát ha ő oly nagy volt, úgy vélem, ez is lenne a legkevesebb, amit elvárhatnánk tőle: hogy valami módon maradéktalanul feloldott légyen, igen, egészen maradéktalanul – nyomtalanul . . .” (Szabó Ede fordítása)

E század eleji levélrészletből szinte kihallik a fogalmazó szívdobogása. Mintha nem is rég írt levelet olvasnánk, inkább valamely kortársunk hangos morfondírozásának tűnik. A mi világunk sem nyit Krisztusnak ajtót. S egyébként is jobban illik hozzá a maradéktalan feloldódás. Hagyjon békén bennünket. Tűnődöm: mi teszi megrázóvá e sorokat? Miért szorul össze a szívünk, egyre inkább, ahogy előrehaladunk a szövegben, miért árad szét bennünk a hideg? Talán a jégcsap-hegyes önvallomás szúr minket? Úgy gondolom, inkább az, hogy aki e vélekedést írta, nagyon áhítozik egy rendkívül mély Jézus-találkozásra, s ugyanakkor fél is attól. Szemtől szembe akarja látni, mintegy fürkészőn kitapogatni az isteni izmokat: milyen erős vagy hát, mennyire cselekvőképes, te Megváltó? Ám a sorokban bujkál a rettegés is, hátha tényleg beállít, s hátha mégsem ernyedtek el Jézus karjai az évszázadok alatt. Hátha oda kell adnia mindenét, s jaj, hátha erősebbnek bizonyul nála a jelenés! Egy kamasz hetykesége és egy öreg óvatossága társul itt. Az eredmény tétova ácsorgás: várom, hogy ő lépjen felém, de jobban örülnék, ha nem lépne. Úgyszincs mondanivalója, csak gondot okozna. Valószínűleg így gondolkodtak a szállást nem adó betlehemi tisztos honpolgárok is.

Korunk adventi dilemmája ez. Helyet szorítsunk-e lelkünkben Jézusnak, aki újra és újra követeli, hogy első legyen életünkben? Vajon kemény lelki készüllet nélkül eljuthatunk-e a gondolatgazdag karácsonyi csend magasára? Látszólag igen. Mondják: ahogy az első havazások után élvezzük a hóropogást lépteink alatt, ugyanúgy garantált a kételymentes áhitat az éjjeli mise énekei közben. De vajon ez a gyertyagyújtáskor menetrendszerűen bekövekező hátborsózás teljes értékű ünneplést jelent? Ez a lelki lúdbörzés nemde csak a burka az Eseménynek, amelynek a felnyitását – hogy úgy mondjam – ki kell verekednünk. Aminek a létigazságára a bőrünk ráismert, azt szívünkben, idegrendszerünkben, tudatunkban ki kell érdemelnünk. Nézzünk meg egy éjjelimise-leírást, talán a legszebbet, Tamási Áronét: „A mise megkezdődött. S most, az éj közepén, olyan szép és sejtelmes volt minden, hogy gondolkodni sem tudott senki, csak lenni és kinyílni

a túlvilág illatában, mint virág a napfényen. Az anyák nyugodtak a betlehemi öröm mélyére esve. A lányok mosolyogtak a karácsony szent kedvében, s ölelgették magukat a hittel. A férfiak ereje elaludt, s gondjuk összetörött. A legények vére szelíd lett, mint az öröklámpa fénye . . . A kórusban az örvendetes ének megszületett, s mindenkinek a szájára szállott, mint új életet hirdető kicsiny selyemmadár: Betlehemi pusztán örvendetes hír van . . . És vala ezen örömhír a falué, amelyik hinni tud, mint sűrű erdőben a pásztor; amelyik jó, mint az áldást adó fekete föld, de amelyik eredendő bűnnel vad, mint szélben a parázs. És érezte teste alatt a betlehemi szalmát s orcáján az ökör leheletét a falu, amelyik bőséggel issza mindig a titkot, hiszen maga is egy megrepedt szív a természeti erők közepében.”

Lehet-e ily karácsonyestében részesedni, ha nincs ott a háttérben a roráték, az imádságok, a lelki lelemények áldozatos készüllete? Nincs szándékomban Rilke megleckéztetése. Vallomása inkább azt a keresztény típust jelöli, amelyik karácsonykor kapni akar – érzelmet, szeretetet, nosztalgikus hit-ébresztést – anélkül, hogy reálisnak tartaná, életigazítóvá emelné az ünnep titkát. A kiérdemelt karácsonyi ajándék az a csend, amely ráismer a gyöngé Gyermekben az első helyet követelő Megváltóra. Az a csend, amely megrázóvá teszi a találkozást. Ahogy a szél beleakaszódik a fába, s az lehullajtja férges és túlérrett gyümölcsseit, szívről is leolvadnak rossz gyümölcsjeink: a férgesek – bűneink – s a túlértek – a lényegtelen hajszoló és nagy-puhává növesztő kívánalmaink. Ha várjuk Őt, ha felkészülünk fogadására. És követésére.

Tarjányi Zoltán

Serken egy rózsa

Ónémet karácsonyi ének

Serken egy rózsa, szépen
hajlik gyöngé tövén.
Óseink énekében
Jesse eredetén.
S nyit virágot idén
a tél hideg fagyán az
éjszaka közepén.

Virágát, mit idézünk
s Izajás mond ígét,
maga hordta ki nekünk
Mária, szűz cseléd.
Isten szavára, im
megszülte kisdédét az
éjszaka közepén.

Kalász Márton fordítása